

Козинець Олена Гаврилівна, кандидат історичних наук, доцент
Акуленко Олександра Вадимівна, студентка
Чернігівський національний технологічний університет, м. Чернігів, Україна

ПАРЛАМЕНТСЬКА РЕФОРМА В АНГЛІЇ 1832 р.

В Україні йде невпинна боротьба за конституційну реформу, в тому числі й реформу виборчого права. Оскільки наша держава дуже молода, доцільно було б звернутися до досвіду реформ демократичних країн, і дослідивши їх досвід, знайти для себе найбільш прийнятний зразок. Однією з таких країн – є Велика Британія, де в XIII ст. виник парламент, у XVII ст. відбулася буржуазна революція, склався компроміс протидіючих політичних партій і, як наслідок, була створена парламентська монархія, і розпочалася боротьба за виборчу реформу, розширення виборчих прав.

Предметом дослідження є парламентська реформа 1832 р. в Англії, її причини, наслідки та значення для розвитку демократичного виборчого процесу.

Парламентській реформі 1832 р. в Англії передувало багато різнопланових подій. Це була не перша і не остання реформа виборчого права в Англії, але саме вона поклала початок великим зрушенням у демократизації виборчого процесу.

Заклики до проведення реформи почались задовго до 1832 р., але тривалий час були безуспішними. Партійна система Великобританії, сприяла «формуванню ліберально-

демократичної держави, підтриманню політичної стабільності та розширенню громадянських свобод». Парламентські дебати у зв'язку з біллем про реформу відображали розбіжності між торі та вігами і водночас зробили сильний вплив на громадський політичний рух у країні.

Питання про реформу і напрямки подальшої політики вже влітку 1832 р. перетворилося на одне з найбільш важливих для політичних діячів країни, уряду і парламентарів, а згодом – предметом суперечок істориків. Враховуючи те, що цей величезний рух охопив усю країну, його результати, на перший погляд, були досить скромними. У палаті громад як і раніше переважали сини перів і баронів, представники від «гнилих» містечок; не було введено загальне виборче право; зберігався досить високий майновий ценз і нерівномірність виборчих округів, залишилися хабарництво і підкуп виборців; все ще сильними були позиції земельних магнатів. Саме за це реформа і піддалася критиці. З одного боку парламентську реформу розглядали як міру запобігання революції, і важливий крок на шляху перетворення англійського суспільства в XIX ст., становлення сучасної демократії, запровадження загального виборчого права. З іншого її критикували за незначні результати з точки зору розширення електорату [2, с.122].

Представлена реформа була першою серед реформ виборчого права в XIX ст. у Великобританії, яка змінила усталені середньовічні принципи рівного представництва від корпоративних одиниць і дала поштовх-початку переходу до нових принципів представництва від кількості населення.

Наріжним каменем виборчої реформи були т.зв. «гнилі містечка», які ще називали «виборчими містечками». Це такі населені пункти, які колись були відносно великими, а на початок XIX ст. стали малочисельними, але зберігали колишню кількість представників у парламенті, і навпаки, були великі міста в XIX ст., які не мали взагалі, або мали незначне представництво порівняно з «гнилими містечками» [6, с.388]. На той час у Англії такими містечками відкрито вели торгівлю. Той, хто мав гроші і хотів мати вплив на владу, міг купити містечко, яке мало представництво у парламенті. Так, порівнявши статистичні дані за 1790 р., чітко видно невідповідність між кількістю представників у парламенті та чисельністю населення. Наприклад, Лондон з кількістю мешканців 495,550 мав тільки 4-х представників, Вестмінстер з кількістю 240800 мав 2-х представників, але в той же час графство Корнуаль з «гнилими містечками» від 165600 жителів мав у парламенті аж 44 представника [3, с.390]. Таких прикладів можна навести багато, але вже з наведеного чітко видно несправедливість виборчої системи поч. XIX ст. в Англії і необхідність реформи.

Так, за остаточним актом про реформу 1832 р. було знищено 56 «гнилих містечок», а для 30 інших число депутатів було зменшено з двох до одного. Завдяки цим змінам звільнилося в нижній палаті 143 місця. Ці місця були розподілені між великими промисловими центрами і графствами. Манчестер, Бірмінгем, Лідс і 19 інших великих міст, які раніше не мали представників у парламенті, отримали право посилати туди по два депутати, дев'ятнадцять середніх міст отримали по одному місцю. 62 місця були надані графствам, т.т. сільським районам [1, с.215-216].

Реформа 1832 р. не була радикальною виборчою реформою, вона лише скоротила кількість «гнилих містечок», але все ж таки зберігала нерівність виборчих округів, відкрите голосування та неоплачуваність депутатських функцій. Це був новий своєрідний компроміс між буржуазією та аристократією, який ґрунтувався на більш демократичних засадах, за рахунок якого до правлячого кола входили не лише фінансова аристократія, а і промислова буржуазія.

Білль про реформу 1832 р. означав серйозну поступку промислової буржуазії, оскільки виборче право було надано в містах кожному жителю, який відповідав майновому

цензу, вся буржуазія отримала доступ до участі у виборах. Так, із рук земельної аристократії була вирвана її політична монополія; палата лордів втратила політичну перевагу, а центр політичної ваги був остаточно перенесений до палати громад.

Прийняття закону 1832 р. означало важливий крок у розвитку буржуазно-демократичних інститутів у Великобританії, буржуазія, таким чином, була визнана півним класом не тільки в економічному, а й у політичному відношенні.

Реформа поширила виборчі права на нові категорії власників нерухомості в графствах, а головне – на земельних орендарів, які до того часу були позбавлені виборчого права. Різні категорії цих орендарів, але далеко не всі, були допущені до виборчих урн. Таким чином, право голосу в графстві все ще пов'язувалося з володінням нерухомістю. Те ж правило встановлено було непорушним і в містах. Виборче право надане було власникам будинків, що давали річний дохід не менше 10 фунтів стерлінгів. Власником вважався не тільки власник, але і наймач (орендар). Під поняття будинку підходило не тільки будова для житла, але і для торгових, промислових цілей або для товарного складу [4, с.26].

Однак, реформа мала також і несприятливі наслідки, такі як, збереження високого майнового цензу, що не дозволяло представникам середньої і дрібної буржуазії, не говорячи вже про робітників, бути обраними до парламенту і отримати політичну владу; містечка, селища так і залишалися «представленими» у новій виборчій системі, також зберігалася диспропорція міських і сільських округів. Однак, ця реформа виявилася значною подією в житті Англії, так як почергово прибирала пережитки феодальних традицій представництва і відкривала шлях подальшим перетворенням у буржуазний парламент.

Хоча реформа мала доволі поміркований характер, вона мала чималі наслідки для політичного життя Англії. До них можна віднести: у парламенті з'явилися деякі представники торгово-промислової буржуазії, які об'єдналися в угруповання «класичних лібералів» і радикалів; за рахунок збільшення кількості виборців відбувся підйом політичної активності населення, особливо робочого середнього класу, які тепер насамперед безпосередньо були причетні до політичного процесу; стала важливою передвиборна агітація виборців представниками парламентських угруповань, поширилися передвиборні поїздки та мітинги депутатів, які прагнули залучити на свою сторону якнайбільше виборців; реформа поклала початок консолідації фракцій та угруповань вігів і торі, яких відтоді дедалі більше стали називати лібералами і консерваторами.

Реформа призвела до посилення інтенсивності роботи парламенту: збільшився обсяг діяльності нижньої палати, сесії стали довшими. Так, наприклад, за підрахунками сучасників, найдовша сесія до реформи мала місце в 1831 р і складалася з 918 годин, тоді як в 1833 р – вона тривала 1270 годин. При цьому поступово зростала кількість питань, які розглядали в нижній палаті на відміну від верхньої. Це наочно демонструють опубліковані стенографічні записи парламентських дебатів: вже в кінці сорокових років верхня палата в дні засідань розглядала один, максимум два питання, тоді як порядок денний палати громад був набагато більш насиченим [3, с. 256-257].

Підводячи підсумок розгляду першої парламентської реформи, я вважаю, за необхідне звернути увагу на становлення громадянського суспільства. Ці неповні чотири роки боротьби за зміну системи представництва стали важливим етапом у становленні його інститутів. Перш за все, йдеться про подальше формуванні громадянської і правової самосвідомості, про що свідчать дії в легітимному полі. Насильницькі методи в досягненні здійснення поставлених цілей не стали визначальними в русі за реформу. Залучення значного числа жителів держави в боротьбу за свої права, а також їх участь в обговоренні політичних і державних справ сприяло зміцненню громадянської самосвідомості. Разом із тим, інститу-

ти самоорганізації стали основою масового руху, направляючи його і закріплюючи своєю діяльністю ліберальні свободи британців: свободу слова, зборів, мітингів.

Список використаних джерел

1. Авдеева К.Д. Очерки истории Англии средние века и новое время / К.Д. Авдеева, В.В. Штокмир, Г.Р. Левин, К.Б. Виноградов. – М., 1959. – 358 с.
2. Айзенштат М.П. Британия нового времени. Политическая история: учебное пособие / М.П. Айзенштат. – М.: КДУ, 2007. – 204 с.
3. Айзенштат М.П. Власть и общество Британии 1750 – 1850 гг. / М.П. Айзенштат. – М.: ИВИ РАН, 2009. – 398 с.
4. Всеобщая история государства и права. Учебник для вузов в двух томах. Том 2. Новое время. Новейшее время / Под редакцией В.А. Томсинов. – М.: ИДК «Зерцало – М», 2011. – 640 с.
5. Ерофеев Н.А. Очерки по истории Англии 1815 – 1917 гг. / Н.А. Ерофеев. – М.: ИМО, 1959. – 263 с.
6. Фишель Э. Государственный строй Англии. – СПб.: Изд. М.О.Вольфа, 1862. – 536 с.

Козинець Ірина Гаврилівна, ст. викладач кафедри цивільного, господарського, адміністративного права та процесу

Погребець Олена Миколаївна, студентка

Чернігівський національний технологічний університет, м. Чернігів, Україна

СИСТЕМА ЗАГАЛЬНООБОВ'ЯЗКОВОГО ДЕРЖАВНОГО СОЦІАЛЬНОГО МЕДИЧНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ: РЕАЛЬНІ МОЖЛИВОСТІ

На сьогоднішній день Україна активно переживає процес всебічного реформування. Однією з галузей, яка стоїть на порозі кардинальних змін, є охорона здоров'я. Насамперед це зумовлено загальним станом здоров'я населення: скорочення очікуваної тривалості життя; стрімке старіння населення, коли частка населення старших вікових груп значно перевищує частку віком до 15 років; високі показники смертності населення, насамперед передчасної; значний природний спад населення, що веде до депопуляції; високий рівень загальної захворюваності населення. Цьому сприяє низка факторів, а саме: низький рівень фінансування сфери охорони здоров'я, недостатність коштів для реалізації соціально-медичного захисту населення, низький рівень соціального захисту населення в галузі охорони здоров'я. Подолати такий незадовільний стан медичного забезпечення населення можливо завдяки вчасно продуманим змінам. Зокрема, шляхом запровадження загальнообов'язкового державного соціального медичного страхування.

Процес запровадження в Україні обов'язкового медичного страхування носить тривалий характер і характеризується намаганням вирішення цієї загальносуспільної проблеми шляхом прийняття відповідного законодавчого акту. Проте суперечливими залишаються питання, пов'язані з тим, якою буде відповідна система, і що корисного вона зможе дати суспільству. Так, лише в 2015 році було представлено два законопроекти «Про загальнообов'язкове державне соціальне медичне страхування». Перший був розроблений Міністерством охорони здоров'я України (законопроект від 15.01.2015 р. № 13/1-15) і представлений для публічного обговорення [1]. Другий – народним депутатом України А.Ф. Шипко та внесений на розгляд ВРУ 30.07.2015р. №2462а [2]. На жаль, жодний законопроект у цій сфері, на сьогоднішній день, так і не прийнятий Верховною Радою Україною у зв'язку із наявністю численних прогалин у національному законодавстві, а також нерегульованістю бюджетних та податкових питань, які нерозривно пов'язані з реалізацією медичного страхування.

В умовах погіршення фінансового становища держави вона має обмежені можливості щодо повноцінного забезпечення бюджетними коштами потреб населення в охороні здоров'я. Потрібен спеціальний, випробуваний у більшості цивілізованих країн